

Ministerstvo pôdohospodárstva SR
Dobrovičova č. 12, 812 66 Bratislava
Štátna veterinárna a potravinová správa SR
Botanická č. 17, 842 13 Bratislava

**NÁRODNÝ KONTROLNÝ PROGRAM
PRE SALMONELOVÉ INFEKČIE V REPRODUKČNÝCH KŔDĽOCH
KURY DOMÁCEJ (*GALLUS GALLUS*)
V SLOVENSKEJ REPUBLIKE V ROKU 2010**

Predložil:

MVDr. Ján Pliešovský, CSc.

Hlavný veterinárny lekár SR

Schválil:

Ing. Vladimír Chovan

Minister pôdohospodárstva SR

Bratislava, december 2009

1. Ciele programu
2. Právny podklad programu
3. Vymedzenie pojmov
4. Diagnostika
5. Systém hlásenia ochorenia
6. Premiestňovanie hydiny a násadových vajec a klasifikácia krdľov
7. Kompenzácia pri ozdravovaní
8. Monitoring v chovných krdľoch v roku 2010
 - 8.1. Odchovné krdle chovnej hydiny
 - 8.2. Dospelý chovný krdel'
9. Opatrenia v pozitívnych reprodukčných krdľoch
10. Používanie špecifických metód kontroly – vakcinácia a používanie bakteriostatík
11. Identifikácia možného zdroja kontaminácie
12. Prílohy

1. Ciele programu

Cieľom programu je znížiť výskyt *Salmonella enteritidis*, *Salmonella hadar*, *Salmonella infantis*, *Salmonella typhimurium* a *Salmonella virchow* u chovných kŕdľov kury domácej (*Gallus gallus*) tak, aby do 31. decembra 2010 zostalo pozitívnych maximálne 1%, alebo menej z dospelých chovných kŕdľov zahrňujúcich minimálne 250 kusov.

Ozdravením kŕdľov sa:

- zlepši zdravotný stav,
- odstráni riziko vertikálneho prenosu zárodkov na potomstvo,
- odbúrajú obchodné prekážky v domácom ako aj v zahraničnom obchode.

Program ozdravovania sa každoročne vyhodnocuje.

Úradné vzorky sú odobraté a poslané do Národného referenčného laboratória - Štátny veterinárny a potravinový ústav Bratislava (ďalej len „NRL - ŠVPÚ Bratislava“) prostredníctvom úradných veterinárnych lekárov z príslušných regionálnych veterinárnych a potravinových správ.

2. Právny podklad programu

Právnym podkladom národného kontrolného programu sú:

- **Zákon č. 39/2007 Z. z.** o veterinárnej starostlivosti v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 39/2007 Z.z.“)
- **Nariadenie Európskeho Parlamentu a Rady (ES) č. 2160/2003** zo 17. novembra 2003 o kontrole salmonely a ostatných špecifikovaných zoonotických pôvodcov pochádzajúcich z potravín v platnom znení (ďalej len „nariadenie č. 2160/2003/ES“)
- **Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 626/2004 Z. z.** o monitorovaní zoonóz a pôvodcov zoonóz (ďalej len „nariadenie vlády č. 626/2004 Z.z.“)
- **konsolidované znenie Nariadenia Komisie (ES) č. 1003/2005**, ktorým sa vykonáva nariadenie (ES) č. 2160/2003, pokiaľ ide o cieľ Spoločenstva znížiť prevalenciu určitých sérotypov salmonely u chovných kŕdľov *Gallus gallus* a ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 2160/2003 (ďalej len „nariadenie Komisie č. 1003/2005“)
- **Nariadenie Komisie (ES) č. 1177/2006**, ktorým sa vykonáva nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 2160/2003, pokiaľ ide o požiadavky na používanie špecifických metód kontroly v rámci národných programov kontroly salmonely u hydiny v platnom znení (ďalej len „nariadenie Komisie č. 1177/2006“)

3. Vymedzenie pojmov

Na účely tohto programu:

- a. **krdel' (hala)** – znamená všetku hydinu rovnakého zdravotného stavu držanú v tom istom zariadení alebo za tým istým uzáverom a tvoriacu jednu epizootologickú jednotku, v prípade hydiny v zastrešenom zariadení sem patria všetky vtáky, ktoré žijú v tom istom priestore na dýchanie;
- b. **pozitívny chovný krdel'** – ak sa zistí prítomnosť príslušnej inváznej salmonely (inej ako vakcinačných kmeňov) v jednej alebo vo viacerých vzorkách trusu a prachu alebo ak existuje druhotné úradné potvrdenie na príslušných vzorkách trusu alebo na vzorkách orgánov, ktoré boli z farmy odobraté;
- c. **invázne sérovary salmonel** zahrnuté v tomto programe sú:
 - *Salmonella enteritidis*
 - *Salmonella typhimurium*
 - *Salmonella infantis*
 - *Salmonella virchow*
 - *Salmonella hadar*;
- d. **úradný veterinárny lekár** - je veterinárny lekár vymenovaný podľa § 12 zákona č. 39/2007 Z.z.;
- e. **úradné vzorky** – vzorky odobraté úradnými veterinárnymi lekármi regionálnych veterinárnych a potravinových správ;
- f. **chovný alebo reprodukčný krdel'** – krdel' hydiny, ktorá je stará 72 hodín a staršia, určená na produkciu násadových vajec;
- g. ďalšie pojmy sú uvedené v § 2 nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 297/2003 Z. z. o zdravotných podmienkach pri výmenách hydiny a násadových vajec s členskými štátmi, pri ich premiestňovaní a dovoze z tretích krajín v znení nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 216/2009 Z. z..

4. Diagnostika

Laboratórna diagnostika každej vzorky v rámci tohto programu zahŕňa:

- bakteriologické vyšetrenie na prítomnosť inváznych salmonel (kultivácia a typizácia) vzoriek odobratých od zvierat v súlade s bodom č. 8 tohto programu;
- bakteriologické vyšetrenie na prítomnosť inváznych salmonel (kultivácia a typizácia) vzoriek zo sterov z povrchov hál na kontrolu účinnosti dezinfekcie v súlade s bodom č. 9. písm. b), pričom stery pochádzajúce z jednej haly musia byť vyšetrené ako 1 vzorka bez ohľadu na počet sterov;
- bakteriologické vyšetrenie na prítomnosť inváznych salmonel (kultivácia a typizácia) vzoriek krmív vrátane krmných zmesí v súlade s bodom č. 11;
- bakteriologické vyšetrenie na prítomnosť inváznych salmonel (kultivácia a typizácia) vzoriek vody používanej na napájanie hydiny v súlade s bodom č. 11.

Diagnostiku vykonávajú štátne veterinárne laboratória v Slovenskej republike:

- Štátny veterinárny a potravinový ústav Bratislava (ŠVPÚ Bratislava);
- Štátny veterinárny a potravinový ústav Dolný Kubín (ŠVPÚ Dolný Kubín);
- Štátny veterinárny a potravinový ústav Košice (ŠVPÚ Košice);
- Štátny veterinárny ústav Zvolen (ŠVÚ Zvolen).

ŠVPÚ Bratislava je jediné NRL, ktoré môže vykonávať laboratórnu diagnostiku úradných vzoriek a sérotypizáciu a uskladňovať izoláty.

Metódy používané štátnymi veterinárnymi laborátormi za účelom diagnostiky sa nachádzajú v prílohe č. 1.

Laboratória, ktoré vykonávajú analýzu vzoriek v rámci tohto programu musia mať systém kvality v súlade so štandardom ISO17025 a musia byť pod kontrolou národného referenčného laboratória.

Diagnostika vykonávaná v iných laboratóriách, ako v laboratóriách uvedených v tomto bode, sa na účel monitoringu v súlade s týmto programom neuznáva.

5. Systém hlásenia ochorenia

Na základe § 37 zákona č. 39/2007 Z.z. je vlastníkom, držiteľom alebo inou fyzickou alebo právnickou osobou oprávnenou disponovať so zvieratami, príp. prevádzkovateľom liahne povinný bez meškania hlásiť orgánu veterinárnej správy každé podozrenie na prítomnosť zoonóz a pôvodcov zoonóz (invázií salmonel) alebo laboratórne potvrdenie ich výskytu v chove, v liahni alebo u odberateľa jednodňových kurčiat a musí umožniť vyšetrenie chovu.

V prípade porušenia povinností ustanovenej zákonom sa vlastníkom alebo držiteľom dopustí priestupku podľa § 48 zákona č. 39/2007 Z.z. alebo správneho deliktu podľa § 50 tohto zákona.

6. Premiestňovanie hydiny a násadových vajec a klasifikácia krđľov

Všeobecné ustanovenia

Premiestňovanie hydiny a násadových vajec možno vykonať len v súlade s klasifikáciou chovov, ktorá sa vykonáva na účely prevencie a kontroly nakaľivých chorôb a podľa zdravotnej situácie v chove vo vzťahu k tomuto ochoreniu. Premiestňovanie podlieha veterinárnej kontrole a vykonáva sa podľa Nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 297/2003 o zdravotných podmienkach pri výmenách hydiny a násadových vajec s členskými štátmi, pri ich premiestňovaní a dovoze z tretích krajín.

7. Kompenzácie pri ozdravovaní

- Laboratórna diagnostika úradných vzoriek je hradená zo štátneho rozpočtu.
- Laboratórne vyšetrenie potvrdzujúcich úradných vzoriek v prípade negatívnych výsledkov sú hradené zo štátneho rozpočtu.
- Náklady na nákup očkovacích látok používaných na vakcináciu v odchove mládok v súlade s bodom č. 11 sú hradené zo štátneho rozpočtu.
- § 45 zákona č. 39/2007 Z. z. upravuje náhradu škody, ktorá bude vyplatená vlastníkom zvierat v dôsledku výskytu zoonózy.

Ak sa na území Slovenskej republiky (ďalej len „SR“ vyskytne salmonelóza, tak Ministerstvo pôdohospodárstva Slovenskej republiky (ďalej len „MP SR“) na základe návrhu hlavného veterinárneho lekára rozhodne o uplatnení úhrady škôd a nákladov pre chovateľov v súlade so Schémou štátnej pomoci na úhradu škôd spôsobených usmrtením zvierat v dôsledku nariadeného opatrenia (Číslo schémy: XA126/2008), ktorá je zverejnená na internetovej stránke MP SR (<http://www.land.gov.sk/sk/index.php?navID=161&id=528>).

8. Monitoring v chovných krdľoch v roku 2010

Chovateľ alebo prevádzkovateľ liahní alebo chovného krdľa musí zabezpečiť odber vzoriek na sledovanie salmonel.

8.1. Odchovné krdle chovnej hydiny:

Vzorky z odchovu chovného krdľa sa odoberajú z iniciatívy prevádzkovateľa a musia byť odobrané minimálne od:

- a. **jednodňových kurčiat** - mekónium z prepravných krabíc, v ktorých boli kurčatá zaslané do chovu, prípadne podstielkový papier a vzorky z kurčiat uhynutých v prepravných krabiciach.
- b. **štvortýždňových kurčiat**
- c. **kurčiat dva týždne pred presunom do znáškovej fázy** -

V prípade mládok starých štyri týždne alebo v prípade odberov vykonaných dva týždne pred začatím znášky mládok odoberú sa vzorky trusu; každá vzorka je zložená zo samostatných čerstvých vzoriek trusu, z ktorých každý váži najmenej jeden gram a je odobratý buď ľubovoľne z určitého počtu bodov (miest) budovy, v ktorej sú vtáky držané, alebo, keď majú vtáky voľný prístup do viac ako jednej budovy jedného určeného chovu, je odobratý z každej skupiny budov chovu, v ktorom sú vtáky držané;

Počet miest, z ktorých sa majú odobrať rôzne vzorky trusu na vytvorenie súbornej vzorky, je uvedený v tabuľke č. 1

8.2. Dospelý chovný krdel':

Rámec odberu vzoriek sa vzťahuje na dospelý chovný krdel' *Gallus gallus* zahŕňajúci minimálne 250 kusov.

Vzorky z chovných krdľov sa odoberajú z iniciatívy prevádzkovateľa a sú aj súčasťou úradných kontrol.

A: ODBER VZORIEK Z INICIATÍVY PREVÁDZKOVATEĽA:

Odber vzoriek z iniciatívy prevádzkovateľa sa uskutoční v liahni každé dva týždne. V prípade, že sú nasadové vajcia z farmy určené do liahní v iných členských štátoch, z iniciatívy prevádzkovateľa sa odber vzoriek uskutoční na farme každé dva týždne.

B: ÚRADNÝ ODBER VZORIEK NA ÚČELY KONTROLY

Úradné kontroly sa vykonávajú nasledovne:

V prípade, keď sa z iniciatívy prevádzkovateľa uskutoční odber vzoriek v liahni:

- rutinný odber vzoriek v liahni každých 16 týždňov, ktorý pri tejto príležitosti nahradí zodpovedajúci odber vzoriek z iniciatívy prevádzkovateľa;
- rutinný odber vzoriek na farme dvakrát počas produkčného cyklu, prvý sa uskutoční do štyroch týždňov po prechode do fázy znášky alebo znáškovvej jednotky a druhý sa uskutoční ku koncu fázy znášky, nie však skôr ako osem týždňov pred koncom produkčného cyklu;
- potvrdzujúci odber vzoriek na farme po odhalení príslušnej inváznej salmonely z odberu vzoriek v liahni.

Potvrdzujúci odber vzoriek na farme pozostáva:

- z odberu vzoriek trusu na farme jedným z troch možností uvedených v bode 8.2./Odber vzoriek/2. na vyšetrenie na salmonely;
- dodatočne k odberu vzoriek trusu musí byť odobratých päť náhodne vybraných kusov hydiny z každej haly (ak príslušná regionálna veterinárna a potravinová správa nepovažuje za potrebné odobrať vzorky z väčšieho počtu hydiny) na účely vyšetrenia na rezíduá inhibičných látok. Vzorky (hydina) musia byť odobraté náhodne z rozličných miest v každej hale na farme.
- Vo výnimočných prípadoch, ak má príslušná regionálna veterinárna a potravinová správa dôvody na podozrenie z falošných negatívnych alebo pozitívnych výsledkov môže rozhodnúť o vykonaní potvrdzujúceho odberu vzoriek na farme.

Úradné vzorky určené na vyšetrenie rezíduí inhibičných látok môžu byť vyšetrené v ŠVPÚ Bratislava, Dolný Kubín alebo v ŠVPÚ Košice (ďalej len „ústavy“). Ústavy vykonajú vyšetrenie

na rezíduá inhibičných látok mikrobiologickou metódou „STAR“ a „PREMI TEST“ – om. Test je pozitívny, ak aspoň jeden kus z hydiny vykazuje pozitívne výsledky. V prípade, že sa neodhalí prítomnosť príslušnej inváznej salmonely, ale potvrdí sa prítomnosť bakteriostatík alebo efekt bakteriálneho rastového inhibítora, nákaza salmonelou sa považuje za potvrdenú.

Úradný veterinárny lekár pri odbere úradných vzoriek musí vyplniť žiadanku na veterinárne laboratórne vyšetrenie chorôb hydiny. Do anamnézy musí byť uvedený dôvod úradného odberu vzoriek a požadované vyšetrenie na rezíduá inhibičných látok. Vzhľadom na fakt, že krdel' predstavuje epizootologickú jednotku, správne označenie krdel'a je nevyhnutné.

V prípade, keď sa z iniciatívy prevádzkovateľa uskutoční odber vzoriek na farme:

- počas štyroch týždňov po prechode do fázy znášky alebo znáškovvej jednotky;
- ku koncu fázy znášky, nie však skôr ako osem týždňov pred koncom produkčného cyklu;

- kedykoľvek počas produkcie v dostatočnom časovom odstupe od odberu ostatných úradných vzoriek;
- vo výnimočných prípadoch, ak má príslušná regionálna veterinárna a potravinová správa dôvody na podozrenie z falošných negatívnych alebo pozitívnych výsledkov môže rozhodnúť o vykonaní potvrdzujúceho odberu vzoriek na farme.

ODBER VZORIEK

1. Odber vzoriek v liahni

Odber vzoriek by sa mal zorganizovať tak, aby sa konal v deň liahnutia. Pri každom odbere z 1 chovného krdľa sa odoberie aspoň 1 vzorka. Ak je v liahni viac ako 50 000 vajec z jedného krdľa, tak sa z tohto krdľa odoberá aj druhá vzorka.

Vzorka pozostáva aspoň z:

- a) jednej kombinovanej vzorky viditeľne znečistenej výstelky hniezd odobratej náhodne z piatich samostatných hniezd alebo z miesta v umelej liahni pri dosiahnutí minimálnej plochy 1 m². Ak sa násadové vajcia z chovného krdľa nachádzajú vo viac ako jednom inkubátore, tak sa kombinovaná vzorka odoberie z každého inkubátora; alebo
- b) jednej vzorky odobratej jedným alebo viacerými látkovými tampónmi z celkovej plochy minimálne 900 cm² odobratej okamžite po odstránení kurčiat z celej plochy dna aspoň piatich hniezd alebo z prachu z piatich miest, vrátane podlahy, vo všetkých maximálne piatich liahňach s vyliahnutými vajcami z krdľa, pričom sa zabezpečí, aby sa odobrala jedna vzorka z krdľa, z ktorého pochádzajú vajcia, alebo
- c) 10 g škrupín odobratých z celkového počtu 25 samostatných hniezd (t.j. 250 gramov počiatočná vzorka) v piatich liahňach s vyliahnutými vajcami z krdľa, ktoré sa rozdrvia, zmiešajú a z ktorých sa odoberie 25 gramov podvzorky na testovanie.

Tento postup odberu vzoriek v liahni sa dodržiava pri odbere vzoriek z iniciatívy prevádzkovateľa, ako aj na účely úradného odberu vzoriek.

2. Odber vzoriek na farme

Odber vzoriek pozostáva predovšetkým zo vzoriek trusu a zameriava sa na odhalenie 1% prevalencie v krdli s 95% hranicou spoľahlivosti. Vzorky sa odoberú jedným z troch nasledovných spôsobov:

A. Trus zozbieraný zo samostatných vzoriek čerstvého trusu, z ktorých každá váži minimálne 1g a je zhromaždená náhodne z rôzneho počtu častí budovy, kde sa operence nachádzajú alebo, ak majú voľný prístup do viac ako jednej budovy na farme, tak sa vzorka zozbiera z areálu budov na farme, kde sa operence nachádzajú. Trus sa má zozbierať na účely analýzy minimálne do dvoch súhrnných vzoriek.

Počet miest, z ktorých sa zozbierajú jednotlivé vzorky trusu s cieľom vytvoriť súhrnné vzorky uvádza tabuľka č. 1.

Tabuľka č. 1

počet vzoriek trusu, ktoré sa odoberú z budovy alebo z areálu na farme, na základe počtu operencov chovaných v budove.

Počet operencov chovaných v krdli	Počet vzoriek trusu, ktoré sa odoberú z krdľa alebo areálu na farme
250-349	200
350-449	220
450-799	250
800-999	260
1000 alebo viac	300

B. Vzorky z návlekov na nohy a/alebo z prachu:

Použitie návleky na nohy musia dostatočne absorbovať vlhkosť. Taktiež sú vhodné ponožky vytvorené z gázy.

Povrch návlekov na nohy sa navlhčí vhodným riedidlom (napr. roztok 0,8% chloridu sodného, 0,1% roztoku peptónu v sterilnej deionizovanej vode, sterilná voda ...).

Vzorky sa odoberajú počas prechádzania cez budovu, pričom sa použije trasa, pri ktorej sa vytvoria reprezentatívne vzorky pre všetky časti budovy alebo príslušný sektor. Táto trasa by mala zahŕňať časti s podstielkou a roštami, za predpokladu, že sa po roštoch dá bezpečne kráčať. Do odberu vzoriek sa zahŕňajú všetky samostatné ohrady v budove. Po ukončení odberu vzoriek vo vybranom sektore sa návleky na nohy musia opatrne odstrániť, aby sa prichytený materiál neuvoľnil.

Vzorky pozostávajú z:

- a) piatich párov návlekov na nohy, z ktorých každý predstavuje približne 20 % plochy budovy; vzorky z návlekov na nohy sa na účely analýzy môžu zozbierať minimálne do dvoch súhrnných vzoriek, alebo
- b) aspoň z jedného páru návlekov na nohy, ktoré predstavujú celú plochu budovy a z dopĺňajúcej vzorky prachu odobratej z rôznych miest v rámci celej budovy z povrchov s viditeľnou prítomnosťou prachu. Odber tejto vzorky prachu predstavuje jeden alebo viac výterov navlhčenými tampónmi z celkovej plochy minimálne 900 cm².

C. V prípade **chovu v kletke** môže odber vzoriek pozostávať z prirodzene zmiešaného trusu z pásov na trus, škrabiek alebo hĺbkových jám, podľa typu zariadenia. Na samostatné testovanie sa odoberú dve vzorky s hmotnosťou aspoň 150 g :

- z pásov na trus pod každým radom kliebok, ktoré sú v pravidelnej prevádzke a vyprázdňujú sa do systémov špirálovitých alebo prepravných pásov;
- zo systémov trusových jám, v ktorých sa deflektory pod kliebkami zoškrabujú do hĺbkových jám pod budovou;
- zo systémov trusových jám v budove so stupňovitým usporiadaním kliebok, kde trus padá priamo do jám.

V budove sa zvyčajne nachádza niekoľko radov kliebok. Zozbieraný trus z každého radu predstavuje celkovú súhrnnú vzorku. Dve súhrnné vzorky sa odoberú z každého krdľa.

Systémy s využitím pásov alebo škrabiek by mali byť v prevádzke deň pred uskutočnením samotného odberu vzoriek.

V systémoch s využitím deflektorov pod kliebkami a škrabiek sa zozbiera združený trus, ktorý sa usadil na škrabke po ukončení prevádzky.

V systémoch s využitím stupňovitých kliebok, kde sa nenachádza pásové ani škrabkové zariadenie, je potrebné zozbierať združený trus z hĺbkovej jamy.

V systéme trusového pásu sa združený trusový materiál zozbiera z koncov pásového zariadenia.

Tento postup odberu vzoriek na farme sa dodržiava pri odbere vzoriek z iniciatívy prevádzkovateľa, ako aj na účely úradného odberu vzoriek.

Výsledky a podávanie správ

Výsledky všetkých vyšetrení v reprodukčných krdľoch a v liahňach hlásia štátne veterinárne laboratória v SR príslušným regionálnym veterinárnym a potravinovým správam, chovateľom a súkromnému veterinárnemu lekárovi. Ročnú správu o výsledkoch hlásia regionálne veterinárne a potravinové správy v stanovenom termíne na ŠVPS SR (na vedomie posielajú hlásenie na príslušné krajské veterinárne a potravinové správy).

Keď je v reprodukčnom krdli v uskutočnenom sledovaní zistená prítomnosť *Salmonella enteritidis*, *Salmonella typhimurium*, *Salmonella hadar*, *Salmonella infantis* a *Salmonella virchow*, osoba zodpovedná za laboratórium, ktoré uskutočňuje vyšetrenie, osoba vykonávajúca vyšetrenie alebo vlastník alebo držiteľ krdľa, okamžite oznámi výsledky príslušnej regionálnej veterinárnej a potravinovej správe, ktorá nariadi veterinárne opatrenia v príslušnom chove a bezodkladne informujú o tom ŠVPS SR a príslušnú krajskú veterinárnu a potravinovú správu.

Evidenciu o laboratórnych vyšetreniach v rámci tohto programu zhromažďuje a sumarizuje NRL –ŠVPÚ Bratislava.

ŠVPÚ Bratislava zasiela každý mesiac protokoly o vyšetrení úradných vzoriek a protokoly o vyšetrení vzoriek, ktoré sú pozitívne na invázne salmonely na ŠVPS SR.

9. Opatrenia v pozitívnych reprodukčných krdľoch

Opatrenia v pozitívnych reprodukčných krdľoch musia byť v súlade s týmito minimálnymi požiadavkami:

- žiaden kus hydiny nesmie opustiť halu, s výnimkou povolenia príslušného orgánu za účelom zabitia a neškodného odstránenia pod kontrolou alebo za účelom zabitia na bitúnkoch ustanovených príslušným orgánom;
- neinkubované vajcia pochádzajúce od vtákov z dotyčnej haly musia byť buď neškodne odstránené na mieste alebo po vhodnom označení musia byť dopravené pod kontrolou do zariadenia schváleného na spracovanie vajec a následne ošetrené teplom v súlade s požiadavkami osobitného predpisu²;
- všetky vtáky v hale musia byť zabité v súlade s požiadavkami osobitného predpisu¹ alebo musia byť zabité a neškodne odstránené spôsobom, ktorý maximálne zníži riziko šírenia salmonely; úradný veterinárny lekár na bitúнку je informovaný o rozhodnutí o zabití
- ak sú nasadové vajcia pochádzajúce z krdľov, v ktorých bola potvrdená prítomnosť invázných salmonel, stále v liahni, musia byť neškodne odstránené alebo sa musí s nimi zaobchádzať ako s veľmi nebezpečným materiálom v súlade s osobitným predpisom³;
- keď bola hala infikovaná inváznymi salmonelami vyskladnená, musí sa vykonať dôkladná očista a dezinfekcia vrátane bezpečného odstránenia trusu alebo podstielky podľa postupu ustanoveného príslušným orgánom veterinárnej správy;
- po čistení a dezinfekcii sa musí vykonať kontrola účinnosti dezinfekcie pomocou bakteriologického vyšetrenia sterov z povrchov hál; stery odoberá úradný veterinárny lekár príslušnej regionálnej veterinárnej a potravinovej správy, náklady na laboratórne vyšetrenie hradí chovateľ sám; haly môžu byť naskladnené jednodňovou hydinou len vtedy, ak sa bakteriologickým vyšetrením sterov nezistí prítomnosť invázných salmonel.

10. Používanie špecifických metód kontroly – vakcinácia a používanie bakteriostatík

Používanie očkovacích látok a bakteriostatík v rámci tohto programu sa vykonáva v súlade s nariadením Komisie (ES) č. 1177/2006.

Vakcinácia je povolená v rozmnožovacích chovoch hydiny inaktivovanými alebo živými markerovými vakcínami, ktoré sú registrované Ústavom štátnej kontroly veterinárnych biopreparátov a liečiv v Nitre (ďalej len „ÚŠKVBL Nitra“). Zoznam vakcín proti *Salmonella enteritidis* registrovaných ÚŠKVBL Nitra sa nachádza v prílohe č. 2. Živé očkovacie látky proti salmonelle sa nemôžu použiť v rámci národných programov kontroly v prípade, že výrobca vhodným spôsobom nezabezpečí rozlíšenie bakteriologicky voľne žijúcich kmeňov salmonely od kmeňov očkovacej látky.

ŠVPS SR refunduje chovateľovi náklady vynaložené na nákup očkovacej látky proti *Salmonella enteritidis* používané na vakcináciu reprodukčných krdľov.

Chovateľ, ktorý plánuje vakcinovať, požiada ŠVPS SR o povolenie vakcinácie minimálne 30 dní pred plánovaným očkovaním. Žiadosť musí obsahovať minimálne: identifikáciu žiadateľa a chovu, kde sa má očkovanie vykonať, názov vakcíny, počet plánovaných dávok, dátum plánovanej vakcinácie, príp. aj revakcinácie, cenu za jednu dávku vakcíny a plánovaný počet zvierat, ktoré majú byť očkované. Žiadosť možno predložiť len na očkovanie jedného

turnusu (musí obsahovať celý vakcinačný program príslušného turnusu - vakcinácia s revakcináciami). ŠVPS SR eviduje všetky žiadosti a požadovaný počet očkovacích dávok. Žiadosť o úhradu chovateľ predloží po vykonaní vakcinácie. Uhradené budú len vakcíny nadobudnuté v súlade s povolením ŠVPS SR a za podmienky, že vakcinácia bola vykonaná v súlade s odporúčaním výrobcu vakcíny.

Postup chovateľa je nasledovný:

Chovateľ chovnej hydiny, ktorému ŠVPS SR povolila vakcináciu vystaví faktúru na odberateľa ŠVPS SR a zašle ju spolu s nasledovnými prílohami:

a) v prípade zakúpenia očkovacej látky priamo v lekárni na základe receptu súkromného veterinárneho lekára:

- recept súkromného veterinárneho lekára;
- faktúru alebo účet z lekárne, z ktorých je zrejmé celkové množstvo zakúpených vakcinačných dávok a jednotková a výsledná cena za nakúpené vakcinačné dávky;
- kópiu povolenia vakcinácie vydaného ŠVPS SR;

alebo

b) v prípade zakúpenia očkovacej látky súkromným veterinárnym lekárom:

- faktúru za dodanú vakcínu, vystavenú súkromným veterinárnym lekárom, z ktorej je zrejmé celkové množstvo zakúpených vakcinačných dávok a jednotková a výsledná cena za nakúpené vakcinačné dávky;
- kópiu povolenia vakcinácie vystaveného ŠVPS SR.

V prípade, že bol reprodukčný krdel' vakcinovaný proti *Salmonella enteritidis*, pri zasielaní vzoriek na laboratórne vyšetrenie musí veterinárny lekár uviesť do žiadanky na laboratórne vyšetrenie údaje o vakcinácii (dátum poslednej vakcinácie a názov použitej vakcíny).

Antimikrobiálne látky sa nesmú používať ako osobitná metóda kontroly salmonely u hydiny. Antimikrobiálne látky sa môžu použiť len za nasledovných výnimočných okolností:

- u hydiny nakazenej salmonelou a vykazujúcej klinické príznaky, ktoré by jej mohli spôsobovať nadmerné utrpenie; infikované krdle liečené antimikrobiálnymi látkami sa budú naďalej považovať za nakazené salmonelou. Toto použitie sa zakladá na výsledkoch bakteriologického vyšetrenia odbratých vzoriek a testovania citlivosti na antimikrobiálne látky;
- v prípade povolenia udeleného v jednotlivých prípadoch regionálnou veterinárnou a potravinovou správou na účely iné ako kontrola salmonely v krdli s podozrením na infekciu salmonelou;
- na záchranu cenného genetického materiálu v reprodukčných krdľoch, v krdľoch z ohrozených chovov a v krdľoch chovaných na vedecké účely; kurčatá vyliahnuté z násadových vajec získaných z hydiny liečenej bakteriostatikami sú počas chovnej fázy predmetom odberu vzoriek v rámci programu zameraného na zisťovanie 1% prevalencie s hranicou spoľahlivosti 95%.

Zásady pri používaní antimikrobiálnych látok:

- Použitie antimikrobiálnych látok môže byť uskutočnené len so súhlasom a pod dohľadom príslušnej regionálnej veterinárnej a potravinovej správy.
- K ošetrovaniu môžu byť použité len antimikrobiálne látky registrované ÚŠKVBL Nitra.
- Požiadavky na použitie antimikrobiálnych látok sa nevzťahujú na látky, mikroorganizmy alebo prípravky povolené na použitie ako krmné doplnkové látky v súlade s článkom 3 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1831/2003 o doplnkových látkach používaných vo výžive zvierat v platnom znení.

11. Identifikácia možného zdroja kontaminácie

V prípade potvrdenia invázií sérovarov salmonel príslušná regionálna veterinárna a potravinová správa vykoná epizootologické šetrenie s cieľom zistiť možný zdroj nákazy, v rámci ktorého overí možný pôvod infekcie v chove. V rámci epizootologického šetrenia:

- musí byť vykonaný úradný odber vzoriek krmív vrátane krmných zmesí v chove používaných na kŕmenie hydiny; keď je niektorá vzorka pozitívna na salmonely, príslušná regionálna veterinárna a potravinová správa začne vyšetrenie za účelom identifikácie zdroja kontaminácie v rôznych štádiách výroby; náklady na vyšetrenie krmív vrátane krmných zmesí sú hradené zo štátneho rozpočtu;
- musí byť vykonaný úradný odber vzorky vody používanej na napájanie hydiny za účelom vykonania bakteriologického vyšetrenia na prítomnosť *Salmonella spp.*; náklady na vyšetrenie vody hradí chovateľ sám;
- musí byť prešetrené uplatňovanie pravidiel a kontrol týkajúcich sa odstraňovania a spracovania živočíšnych odpadov;
- musia byť prešetrené opatrenia biologickej bezpečnosti zavedené na farme;
- musia byť preverené všetky záznamy vedené na farme.

Správu o epizootologickom šetrení zašle príslušná regionálna veterinárna a potravinová správa na príslušnú krajskú veterinárnu a potravinovú správu a na ŠVPS SR.

12. Prílohy

Príloha č. 1

Skúmanie vzoriek

Príprava vzoriek

Vzorky z výstelky hniezd:

- vložte do 1 litra pufrovanej peptónovej vody (ďalej len „PPV“), ktorá je zohriata na izbovú teplotu a jemne zamiešajte;
- pokračujete v kultivovaní vzorky použitím metódy detekcie uvedenej nižšie.

Vzorky z návlekov na nohy:

- opatrne rozbaľte pár návlekov na nohy (alebo pár ponožiek) a vzorky prachu (látkový tampón), aby sa neuvoľnil príslušný trusový alebo prachový materiál, a vložte ich do 225 ml PPV, ktorá je zohriata na izbovú teplotu; návleky na nohy/ponožky a látkový tampón sa úplne ponoria do PPV, aby bolo okolo vzorky dostatočné množstvo voľnej kvapaliny na migráciu salmonely zo vzorky, ak je to nevyhnutné, možno pridať viac PPV; vzorky z návlekov na nohy a výteru pomocou látky sa pripravujú samostatne;
- ak je päť párov návlekov na nohy združených do dvoch vzoriek, vložte každú súhrnnú vzorku do minimálne 225 ml PPV a zabezpečte, aby do nej boli všetky vzorky celkom ponorené a aby bolo okolo nich dostatočné množstvo kvapaliny na migráciu salmonely zo vzorky;
- krúžte vzorkou, aby úplne nasiakla, a pokračujte v kultivovaní vzorky použitím metódy detekcie uvedenej nižšie.

Ostatné vzorky trusového materiálu:

- vzorky trusu sa odoberú, dôkladne premiešajú a následne sa odoberie 25 gramov podvzorky na kultiváciu;
- 25 gramová podvzorka sa pridá do 225 ml PPV zohriatej na izbovú teplotu;
- pokračujte v kultivovaní vzorky použitím metódy detekcie uvedenej nižšie

Metódy detekcie

Zistenie baktérií *Salmonella spp.* sa vykonáva podľa zmeny a doplnenia 1 normy EN/ISO 6579 – 2002/Amd 1:2007. „Mikrobiológia potravín a krmív – Horizontálna metóda na dôkaz baktérií rodu *Salmonella* – Zmena a doplnenie 1: Príloha D: Zisťovanie baktérií rodu *Salmonella* v truse zvierat a vo vzorkách v štádiu prvovýroby.“

Pokiaľ ide o vzorky z návlekov na nohy, vzorky prachu a ostatné vzorky trusového materiálu, je možné združiť obohacujúci roztok inkubovanej PPV pre ďalšiu kultiváciu. V tomto prípade inkubujte obe vzorky v PPV zvyčajným spôsobom. Vezmite 1 ml inkubovaného roztoku z každej vzorky a dôkladne premiešajte, potom vezmite 0,1 ml zmesi a naočkujte štítky MSRV zvyčajným spôsobom.

Po inkubácii netraste, nekrúžte ani inak nepohybujte vzorkami v PPV, pretože sa tým uvoľňujú inhibítorové častice a znižuje sa následná izolácia v MSRV.

Sérotypový rozbor

Minimálne jeden izolát z každej pozitívnej vzorky sa podrobí rozboru podľa Kaufmannovej – Whiteovej schémy.

Uskladnenie kmeňov

Minimálne kmene izolované počas úradných kontrol sa uskladnia na účely budúcej fagotypizácie a testovania antimikrobiálnej citlivosti použitím bežných metód odberu kultúr, ktoré musia zabezpečiť celistvosť kmeňov na obdobie aspoň dvoch rokov.

Príloha č. 2

Zoznam vakcín proti *Salmonella enteritidis* v chovoch hydiny registrovaných ÚŠKVBL Nitra

Imunopreparáty registrované v SR ku dňu 5.11.2009

NÁZOV	FORMA	CHARAKTERISTIKA	ÚČINNÁ LÁTKA	DRUH	INDIKÁCIA	APLIKÁCIA	BALENIE	VÝROBCA	REG.Č	MAH
AviPro Salmonella vac E lyof.	lyof.	živá	Salmonella enteritidis (Sm 24/Rif 12/Ssq)	hyd.	Salmonelóza	v pit. vode	(1x, 10x) 1000, 2000, 5000 dáv.	LHL, D	97/103/04-S	Lohmann, D
Gallimune SE inj.	emul.	inakt.	Salmonella enteritidis, phagus typ 4	hyd.	Salmonelóza	i. m., s. c.	(1;10)x1000d	MEW, I	97/041/01-S	Merial, I
Gallimune SE+ST inj.	emul.	inakt.	Salmonella enteritidis, phagus typus 4, Salmonella Typhimurium DT 104	hyd.	Salmonelóza	i.m.	300ml (1000d)	MEW, I	97/018/07-S	Merial, F
Gallivac SE lyof.	lyof.	živá	Salmonella enteritidis, phagus typ 4	hyd.	Salmonelóza	v pit. vode	10x1000d; (1;12x)5000d;	IMD, D	97/034/04-S	Merial, F
Nobilis Salenvac T inj.	susp.	inakt.	Salmonella enteritidis PT4, Salmonella typhimurium DT104	hyd.	Salmonelóza	i. m.	250ml; 500ml; (dáv.=0,5ml; núdzovo:0,1ml 1dňovým, 0,5ml revakc.)	IVT, NL	97/019/04-S	Intervet, NL
Poulvac iSE	emul.	inakt.	Salmonella enteritidis (Bacteriophage typus 4)	hyd.	Salmonelóza	i.m.	10liek(1000d)	FD Vet ESP	97/046/06-S	Fort Dod., NL

Vysvetlivky:

1. Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 315/2003, ktorým sa ustanovujú požiadavky na ochranu zvierat v čase ich zabíjania alebo usmrcovania v znení nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 497/2003 Z. z.;
2. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 853/2004 z 29. apríla 2004, ktorým sa ustanovujú osobitné predpisy pre potraviny živočíšneho pôvodu (Ú. v. EÚ, L 139, 30. 4. 2004) v platnom znení;
3. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1774/2002 z 3. októbra 2002, ktorým sa stanovujú pravidlá týkajúce sa vedľajších živočíšnych výrobkov určených na ľudskú spotrebu v platnom znení;